

EUROPEISKA RÅDET

Europeiska rådet, som består av medlemsstaternas stats- och regeringschefer, ger Europeiska unionen de impulser som behövs för dess utveckling och fastställer de allmänna politiska riktlinjerna. Kommissionens ordförande deltar också utan rösträtt. Europaparlamentets talman talar inför Europeiska rådet när detta inleder sina möten. Lissabonfördraget gav Europeiska rådet ställning som en av unionens institutioner och försåg det med ett långvarigt ordförandeskap.

RÄTTSLIG GRUND

Artiklarna 13, 15, 26, 27 och 42.2 i fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget).

BAKGRUND

Toppmötena mellan stats- eller regeringscheferna för EU:s medlemsstater hålls nuförtiden i form av Europeiska rådet. Det första av dessa "europeiska toppmöten" hölls i Paris 1961 och de har börjat hållas oftare sedan 1969.

Det var vid toppmötet i Paris i februari 1974 som man beslutade att dessa toppmöten mellan stats- och regeringscheferna i fortsättningen skulle hållas regelbundet och gå under namnet "Europeiska rådet", samt kunna anta en allmän riktlinje för problematiken kring den europeiska integrationen och säkerställa en ordentlig samordning av EU:s verksamhet.

Europeiska rådet fördes in i gemenskapsfördragen för första gången genom den europeiska enhetsakten (1986), där sammansättningen fastställdes, liksom att Europeiska rådet skulle sammanträda två gånger om året.

I Maastrichtfördraget (1992) formaliserades Europeiska rådets roll som institution inom EU.

I Lissabonfördraget blev Europeiska rådet en fullvärdig institution inom Europeiska unionen (artikel 13 i EU-fördraget) och dess uppgifter fastställdes vara att "ge unionen de impulser som behövs för dess utveckling och bestämma dess allmänna politiska riktlinjer och prioriteringar" (artikel 15 i EU-fördraget). Europeiska rådet och Europeiska unionens råd (nedan kallat *rådet*) har kommit överens om att sinsemellan dela avsnitt II i EU:s budget (artikel 43 b i budgetförordningen), och därför har den allmänna budgeten endast 10 avsnitt och inte 11, fastän Europeiska rådet och rådet är separata institutioner.

ORGANISATION

Europeiska rådet, som sammankallas av sin ordförande, sammanför 27 medlemsstaters stats- eller regeringschefer samt kommissionens ordförande (artikel 15.2 i EU-fördraget). Unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik deltar i dess arbete. Europaparlamentets talman brukar inbjudas att höras i början av mötet (artikel 235.2 i EUF-fördraget).

Ordföranden väljs av Europeiska rådet för en period på två och ett halvt år, som kan förnyas en gång, och representerar EU inför omvärlden.

Europeiska rådet brukar fatta sina beslut enhälligt, men ett antal viktiga utnämningar görs med kvalificerad majoritet (i synnerhet utnämningarna av Europeiska rådets ordförande, valet av kandidat till tjänsten som ordförande för kommissionen, samt utnämningarna till tjänsterna som unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik respektive Europeiska centralbankens ordförande).

Europeiska rådet sammankommer normalt minst fyra gånger per år. Sedan 2008 har mötena hållits oftare, framför allt under finanskrisen och den därpå följande skuldcrisen inom euroområdet. Längre fram har också migrationen till EU och frågor om inre säkerhet tagit upp mycket av Europeiska rådets tid.

Sedan 2016 har stats- och regeringscheferna också mötts i konstellationen EU-27, där Storbritannien inte medverkar. Dessa möten var till en början informella, till dess att Storbritannien med stöd av artikel 50 i EU-fördraget ingick med sin formella anmälan om utträde ur EU i mars 2017. Därefter höll EU-27 en rad formella möten av typ "Europeiska rådet (artikel 50)", vid sidan om de ordinarie mötena.

Europeiska rådet sammankommer dessutom i form av regeringskonferenser. Dessa konferenser med företrädare för medlemsstaternas regeringar sammankallas för att man ska diskutera och enas om ändringar av EU-fördragen. Innan Lissabonfördraget trädde i kraft 2009 fanns inget annat sätt att ändra fördragen. Det kallas nu det "ordinarie ändringsförfarandet". Regeringskonferensen, som sammankallas av Europeiska rådets ordförande, beslutar om fördragsändringar med enhällighet.

UPPGIFTER

A. Ställning i unionens institutionella system

Enligt artikel 13 i EU-fördraget ingår Europeiska rådet i unionens "institutionella ram". Emellertid fungerar det mera som en instans för allmänna politiska impulser än ett beslutande organ i ordets juridiska bemärkelse. Det är bara i undantagsfall som Europeiska rådet fattar beslut med rättsverkan för EU (se punkt C.2 nedan), men det har förvärvat ett antal institutionella beslutsbefogenheter. Europeiska rådet är numera behörigt att anta rättsligt bindande akter som kan överklagas till Europeiska unionens domstol, något som även kan ske vid underlåtenhet att vidta åtgärder (artikel 265 i EUF-fördraget).

EU-fördraget (artikel 7.2) ger Europeiska rådet befogenhet att, efter Europaparlamentets godkännande, inleda förfarandet med att upphäva en

medlemsstats rättigheter genom att slå fast att medlemsstaten allvarligt åsidosätter EU:s principer.

B. Förbindelser med övriga institutioner

Europeiska rådet fattar sina beslut helt självständigt, och behöver mestadels inte något initiativ från kommissionen eller något deltagande från Europaparlamentets sida.

I Lissabonfördraget föreskrivs dock en fortsatt organisatorisk förbindelse med kommissionen, eftersom kommissionens ordförande ingår i Europeiska rådet såsom medlem utan rösträtt och unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik deltar i diskussionerna. Dessutom ber Europeiska rådet ofta kommissionen att ta fram förberedande rapporter inför rådsmötena. Artikel 15.6 d i EU-fördraget ålägger Europeiska rådets ordförande att "lägga fram en rapport för Europaparlamentet efter varje möte i Europeiska rådet". Europeiska rådets ordförande sammanträffar också månatligen med Europaparlamentets talman och med ledare för politiska grupper och gick i februari 2011 med på att besvara skriftliga frågor från ledamöter av Europaparlamentet om sin egen politiska verksamhet. Europaparlamentet kan dock även utöva ett visst informellt inflytande genom talmannens närvaro vid Europeiska rådets möten, genom möten som partiledarna håller inom sina respektive politiska grupper före Europeiska rådets möten och genom resolutioner som Europaparlamentet antar om frågor som står på föredragningslistan för mötena, om resultaten av mötena och om de formella rapporter som Europeiska rådet lägger fram.

Enligt Lissabonfördraget blir unionens nya ämbete som hög representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik ett komplement som föreslår och genomför utrikespolitik på Europeiska rådets vägnar. Europeiska rådets ordförande ser till att unionen företräds inför omvärlden i de frågor som omfattas av den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken, utan att de befogenheter åsidosätts som har tilldelats unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik.

C. Befogenheter

1. Institutionella

Europeiska rådet ska ge EU "de impulser som behövs för dess utveckling" och bestämmer dess "allmänna politiska riktlinjer och prioriteringar" (artikel 15.1 i EU-fördraget). Europeiska rådet beslutar även med kvalificerad majoritet om rådets konstellationer och tidsplanen för de roterande ordförandeskapen.

2. Utrikes- och säkerhetspolitiska frågor (se faktabladen [5.1.1](#) och [5.1.2](#))

Europeiska rådet fastställer de allmänna principerna och riktlinjerna för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (Gusp) och beslutar om gemensamma strategier för genomförandet av denna (artikel 26 i EU-fördraget). Europeiska rådet ska med enhällighet besluta om det är lämpligt att rekommendera medlemsstaterna att gradvis utforma en gemensam försvarspolitik i enlighet med artikel 42.2 i EU-fördraget.

Om en medlemsstat, av skäl av vital betydelse som rör nationell politik, avser att motsätta sig antagandet av ett beslut får rådet med kvalificerad majoritet besluta att frågan ska hänskjutas till Europeiska rådet för ett enhälligt beslut (artikel 31.2 i EU-

fördraget). Samma förfarande kan tillämpas om medlemsstaterna beslutar att upprätta ett fördjupat samarbete på detta område (artikel 20 i EU-fördraget).

3. Ekonomisk styrning och den fleråriga budgetramen (se faktablad [1.4.3](#))

Sedan 2009 har statsskuldskrisen gjort Europeiska rådet och eurotoppmötena till de främsta aktörerna för att åtgärda följderna av den globala bankkrisen. Ett flertal medlemsstater har fått ekonomiska stödpaket genom ad hoc-avtal eller tillfälliga avtal efter beslut av stats- eller regeringscheferna, vilka sedermera ratificerats i medlemsstaterna. I framtiden kommer det ekonomiska stödet att ges genom den permanenta europeiska stabilitetsmekanismen. Medlemsstaternas regeringar har, under aktiv medverkan från kommissionen, Europaparlamentet och Europeiska centralbanken, tagit fram ett internationellt fördrag, nämligen fördraget om stabilitet, samordning och styrning (också kallat "finanspakten") som gör det möjligt med skärpt kontroll av medlemsstaternas budgetpolitik och socioekonomiska politik. Detta aktualiserar allt fler frågor om vilken roll kommissionen och Europaparlamentet ska spela inom den ekonomiska styrningen av euroområdet.

Europeiska rådet spelar också en viktig roll i samband med den europeiska planeringsterminen. Vid sina vårmöten utfärdar Europeiska rådet politiska riktlinjer om makroekonomiska reformer samt skatte- och strukturreformer och om tillväxtfrämjande politik. Vid sina möten i juni godkänner Europeiska rådet rekommendationer som uppkommit som resultat av kommissionens utvärdering av de nationella reformprogrammen och diskuterats i rådet.

Europeiska rådet medverkar också vid förhandlingarna om den fleråriga budgetramen, där det spelar en nyckelroll för uppnåendet av en politisk överenskommelse om de centrala politiska frågorna i förordningen om den fleråriga budgetramen, såsom utgiftstak, utgiftsprogram och finansiering (resurser).

4. Polissamarbete och rättsligt samarbete i straffrättsliga frågor (se faktablad [4.2.6](#) och [4.2.7](#))

På en rådsmedlems begäran avgör Europeiska rådet om det är lämpligt att upprätta ett fördjupat samarbete på något hithörande område (artikel 20 i EU-fördraget). Genom Lissabonfördraget infördes flera nya övergångsklausuler som ger Europeiska rådet möjlighet att ändra beslutsreglerna i rådet från enhällighet till majoritet (se faktablad [1.2.4](#)).

RESULTAT

Europeiska rådet har effektivt kunnat anta allmänna riktlinjer för EU:s verksamhet. Den 27 juni 2014 enades Europeiska rådet om fem prioriterade områden som vägledning för EU:s arbete under de kommande fem åren, nämligen 1) sysselsättning, tillväxt och konkurrenskraft, 2) makt till och skydd av medborgarna, 3) energi- och klimatpolitik, 4) frihet, säkerhet och rättvisa, och 5) EU som en stark global aktör. Prioriteringarna anges i dokumentet *Strategisk agenda för unionen i tider av förändring*. Dokumentet används för planeringen av Europeiska rådets arbete och tjänar som grund för andra EU-institutioners arbetsprogram.

Europeiska rådet har också bidragit till att bryta dödlägen i EU:s beslutsfattande. Dess mellanstatliga karaktär och dess beslutsordning kan dock hämma den federala utvecklingen av den europeiska integrationen generellt sett. Det återstår att utvärdera de institutionella förändringar som Lissabonfördraget har inneburit. Det är värt att notera att Europeiska rådets ordförande rapporterar till Europaparlamentet på regelbunden basis.

A. Utrikes- och säkerhetspolitiken

Sedan början av nittioalet har utrikes- och säkerhetspolitiken upptagit en stor del av Europeiska rådets toppmöten. Bland de beslut som man har fattat på detta område märks

- internationell säkerhet och kampen mot terrorism,
- europeisk grannskapspolitik och förbindelserna med Ryssland,
- förbindelserna med Medelhavsländerna och Mellanöstern.

Den 10–11 december 1999 beslutade Europeiska rådet vid sitt möte i Helsingfors att förstärka den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken genom att utveckla den militära och civila krishanteringskapaciteten.

Vid sitt möte i Bryssel den 12 december 2003 godkände Europeiska rådet den europeiska säkerhetsstrategin.

Vid sitt möte i Bryssel den 22–23 juni 2016 var Europeiska rådet enigt om att det behövde inledas ett permanent strukturerat samarbete för att stärka Europas säkerhet och försvar. Det permanenta strukturerade samarbetet inrättades med stöd av rådets beslut av den 11 december 2017. EU:s alla medlemsstater, utom (Danmark och Malta), deltar i det permanenta strukturerade samarbetet.

B. Utvidgning (se faktablad [5.5.1](#))

Europeiska rådet har fastställt villkoren för varje förhandlingsomgång om utvidgning av Europeiska unionen. I Köpenhamn 1993 lade man grunden för en ny anslutningsomgång (Köpenhamnskriterierna). Vid möten under de kommande åren specificerades ytterligare tillträdeskriterierna och de institutionella reformer som måste föregå en anslutning.

Europeiska rådet i Köpenhamn (den 12–13 december 2002) beslutade att Cypern, Estland, Lettland, Litauen, Malta, Polen, Slovakien, Slovenien, Tjeckien och Ungern skulle få ansluta sig den 1 maj 2004. Rumänien och Bulgarien anslöt sig till unionen den 1 januari 2007.

Den 3 oktober 2005 godkände Europeiska rådet vid sitt möte i Luxemburg en ram för förhandlingar med Kroatien och Turkiet om deras anslutning till unionen. Anslutningsfördraget med Kroatien undertecknades den 9 december 2011 och Kroatien anslöt sig den 1 juli 2013.

C. Institutionell reform

Vid sitt möte i Tammerfors (den 15–16 oktober 1999) fastställde Europeiska rådet villkoren för utformningen av Europeiska unionens stadga om de grundläggande

rättigheterna (se faktablad [4.1.2](#)). Europeiska rådet i Helsingfors (december 1999) sammankallade till den regeringskonferens som förberedde Nicefördraget.

Europeiska rådet i Laeken (den 14–15 december 2001) beslutade att sammankalla ett konvent om Europas framtid, som utarbetade det konstitutionsfördrag som det sedan gick så illa för (se faktablad [1.1.4](#)). Efter att ha befunnit sig i ett institutionellt dödläge i två och ett halvt år antog Europeiska rådet den 21–22 juni 2007 ett detaljerat mandat för den regeringskonferens som ledde till undertecknandet av Lissabonfördraget den 13 december 2007, vilket trädde i kraft den 1 december 2009 (se faktablad [1.1.5](#)). Den 25 mars 2011 antog Europeiska rådet beslutet om ändring av artikel 136, vilket möjliggjorde inrättandet av den europeiska stabilitetsmekanismen.

Den 29 juni 2018 antog Europeiska rådet ett beslut om Europaparlamentets sammansättning, för att medlemsstaterna skulle kunna anta de inhemska åtgärder som behövdes för förrättandet av valet till Europaparlamentet inför valperioden 2019–2024^[1].

Den 23 mars 2018 antog Europeiska rådet vid sitt möte i konstellationen EU-27 riktlinjerna för ramen för framtidens förbindelser med Storbritannien efter brexit. Enligt riktlinjerna vill EU ha ett så nära partnerskap som möjligt med Storbritannien. Partnerskapet skulle bland annat omfatta handelssamarbete och ekonomiskt samarbete samt säkerhet och försvar.

Den 10 april 2019 noterade Europeiska rådet (artikel 50) skrivelsen av den 5 april 2019 från Storbritanniens premiärminister Theresa May med en begäran om en ytterligare förlängning av den tidsfrist som anges i artikel 50.3 i EU-fördraget. Europeiska rådet gick med på en förlängning till och med den 31 oktober 2019 för att avtalet om utträde skulle kunna ratificeras.

Den 17 oktober 2019 godkände Europeiska rådet, i konstellationen EU-27, det reviderade avtal om utträde och den reviderade politiska förklaring som EU:s och Storbritanniens förhandlare samma dag enats om. Avsikten var då att Storbritannien skulle kunna lämna Europeiska unionen under ordnade former.

Efter en begäran från Storbritannien antog Europeiska rådet den 29 oktober 2019 ett beslut om att förlänga den tidsfrist som föreskrivs i artikel 50.3 i EU-fördraget till och med den 31 januari 2020, för att man bättre skulle hinna ratificera avtalet om utträde. Avtalet om utträde trädde i kraft den 31 januari 2020. Avtalet betecknar slutet på den tidsfrist som beviljats i enlighet med artikel 50.3 i EU-fördraget och början av en övergångsperiod som utsträcker sig fram till den 31 december 2020. Storbritannien är inte längre en EU-medlemsstat utan ett tredjeland.

Eeva Pavy
02/2020

---

[1] [Europeiska rådets beslut \(EU\) 2018/937 av den 28 juni 2018 om Europaparlamentets sammansättning](#), EUT L 181, 2.7.2018, s. 1.

